

**Izvešće o poslovanju Centra za regionalne aktivnosti
(PAP/RAC) u razdoblju od
1. siječnja do 31. prosinca 2019. godine**

Split, prosinac 2019.

SADRŽAJ

1. HRVATSKA SASTAVNICA

Održivo upravljanje obalnim područjima u Hrvatskoj

2. MEDITERANSKI AKCIJSKI PLAN

Integralno upravljanje obalnim područjima (IUOP)

UNEP/MAO-ov Integralni program monitoringa i procjene stanja okoliša (IMAP)

Prostorno planiranje mora

Sudjelovanje u aktivnostima ostalih mediteranskih organizacija

1 HRVATSKA SASTAVNICA

ODRŽIVO UPRAVLJANJE OBALNIM PODRUČJIMA U HRVATSKOJ

Obalni planovi

[„Obalni plan Šibensko-kninske županije“](#) prepoznat je kao vrijedan instrument za ublažavanje posljedica klimatskih promjena pa je Grad Kaštela izradio takav plan u okviru EU projekta Co-Evolve, a ulogu koordinatora imala je Javna ustanova za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije RERA. To je prvi put da je takav plan napravljen za jedan grad. PAP/RAC je imao savjetodavnu ulogu u izradi plana, a korištena je ista metodologija kao i za izradu „Obalnog plana Šibensko-kninske županije“. No, kako je ovaj plan rađen za lokalnu razinu, mnogo je detaljniji. I Splitsko-dalmatinska županija započela je izradu obalnog plana, a najavljena su još dva: jedan za Vodice, naznačene kao prioritetno područje u „Obalnom planu Šibensko-kninske županije“, te za Primorsko-goransku županiju koja je najavila da će uskoro pokrenuti pripreme za izradu svoga plana.

Inače, „Obalni plan Šibensko-kninske županije“ dobio je prestižnu „Meditersku nagradu za prilagodbu na klimatske promjene“. Nagrada je dodijeljena na Europskoj konferenciji o prilagodbi na klimatske promjene, koja je održana u Lisabonu, 28.-30. svibnja 2019.g. U konkurenciji je bilo 28 projekata iz 9 mediteranskih zemalja, a nagrade su se dijelile u 3 kategorije. Naš je plan osvojio nagradu u kategoriji „Metode dizajniranja i provođenja javnih politika“ te ukupnu prvu nagradu.

Projekt „FAST-LAIN“

PAP/RAC se pridružio projektu [FAST-LAIN](#) u kojem sudjeluje Ministarstvo turizma Republike Hrvatske zajedno s partnerima iz Norveške, Velike Britanije, Portugala, Njemačke, Španjolske i Švedske, te ECOTRANS-om kao vodećim partnerom. Cilj projekta je praktična primjena strategija formiranja regionalnih turističkih mreža znanja. Projekt posebno cilja na strategije koje obuhvaćaju procese „od istraživanja do tržišta“, koje su povezane s upravljanjem znanjem na europskoj razini i služe kao testni proces opservatorija europskog turizma. U 2019. godini nastavljen je rad na uspostavi hrvatskog portala za održivi turizam „DestiNet“, traženju podataka za stavljanje na portal i animiranje relevantnih organizacija da se priključe projektu, iako nešto smanjenim intenzitetom u odnosu na prethodnih nekoliko godina.

Upravno vijeće

Početkom 2019. godine istekao je mandat osmom sazivu Upravnog vijeća Centra. U deveti saziv imenovani su: dr.sc. Mario Šiljeg iz Ministarstva zaštite okoliša i energetike, g. Damir Župan iz Ministarstva vanjskih i europskih poslova, gđa Branka Mimica iz Grada Splita, dr.sc. Leandra Vranješ Markić sa Sveučilišta u Splitu i gđa Dina Šilović iz PAP/RAC-a. U međuvremenu je g. Župan otišao na drugu funkciju pa je umjesto njega kao predstavnica Ministarstva vanjskih i europskih poslova imenovana gđa Mirta Mandić.

Prva zadaća Upravnog vijeća u 2019. godini bila je izbor ravnatelja/ice Centra. Gđi Škaričić mandat je izišao 31. svibnja pa je trebalo pravovremeno raspisati natječaj za izbor ravnatelja/ice. Na natječaj je primljena samo jedna prijava, gđe Škaričić. Nakon što je Upravno vijeće ustanovilo da gđa Željka Škaričić u potpunosti zadovoljava uvjete natječaja, pristupilo se glasanju te je jednoglasno izabrana za ravnateljicu CRA/PPA na period od četiri godine.

Tijekom 2019. godine Upravno vijeće imalo je 3 sjednice. Prva je održana 18. ožujka elektronskim putem, što je u skladu s člankom 4 Poslovnika Upravnog vijeća, zbog hitnosti a radi usvajanja teksta natječaja za ravnatelja/icu Centra.

Druga sjednica održana je 18. travnja u prostorijama Centra uz nazočnost svih članova Upravnog vijeća. Dnevni red je predvidio upoznavanje članova Upravnog vijeća i izbor predsjednika i zamjenika predsjednika, prezentaciju ravnateljice o funkcioniranju i aktivnostima Centra u okviru UNEP/MAP-a i RH, izbor ravnateljice Centra, izvješće predsjednika UV-a u prošlom sazivu prema Vladi RH, te rebalans financijskog plana za 2019. godinu.

Treća sjednica održana je 30. svibnja, elektronskim putem, uz nazočnost svih članova UV. Na sjednici je potvrđen je zapisnik s prethodne sjednice i jednoglasno izglasan prvi rebalans financijskog plana Centra za 2019. godinu.

2 MEDITERANSKI AKCIJSKI PLAN (MAP)

Program rada i proračun Centra u okviru MAP-a za razdoblje od siječnja do prosinca 2019. godine usvojeni su od strane zemalja potpisnica Barcelonske konvencije o zaštiti Sredozemlja od zagađivanja, na sastanku u prosincu 2017. godine.

INTEGRALNO UPRAVLJANJE OBALNIM PODRUČJIMA (IUOP)

Zajednički regionalni okvir za IUOP

Ugovorne stranke Barcelonske konvencije su na svojoj konferenciji COP20 (Tirana, 17.-21. prosinca 2017.) dale mandat PAP/RAC-u da kroz 2018.-2019.g. izradi jedan od glavnih strateških dokumenata MAP-a – „Zajednički regionalni okvir za IUOP“ – te da isti bude spreman za COP21. U tu svrhu, osnovana je otvorena radna grupa sastavljena od predstavnika ugovornih stranaka, koja je svoj prvi sastanak održala u Splitu, 13.-14. ožujka, kako bi započela s radom na dokumentu. Na temelju dogovorene podjele zadataka, članovi radne grupe dali su doprinose po pojedinim poglavljima dokumenta. Nacrt dokumenta predstavljen je i raspravljen na drugom sastanku, održanom u Ateni 30.-31. svibnja. Na sastanku su bili i predstavnici 6 ugovornih stranaka, PAP/RAC-a i UNEP/MAP-a te je odlučeno da se angažira tim od tri stručnjaka koji će razraditi metodološki dio dokumenta o ključnim interakcijama između Protokola o IUOP-u i drugih procesa unutar sustava Barcelonske konvencije.

Kako bi se predstavilo što je tim stručnjaka napravio, te da bi se prodiskutirao i doradio tekst dokumenta, 26.-27. rujna je u Splitu organizirana regionalna konzultacijska radionica na kojoj je sudjelovalo 35 učesnika – predstavnika ugovornih stranaka, sustava UNEP/MAP-a i tim stručnjaka. Sudionici su dali prijedloge za poboljšanje teksta dokumenta, koje je tim stručnjaka uzeo u obzir i ugradio u tekst.

Prijedlog dokumenta podnesen je na razmatranje nacionalnim žarišnim točkama UNEP/MAP-a, koje su na svom sastanku u Ateni, 10.-13. rujna 2019., pohvalile i odobrile dokument te preporučile da ga se službeno usvoji odgovarajućom odlukom Konferencije ugovornih stranaka (COP21, Napulj, 2.-5. prosinca 2019.).

UNEP/MAP-ovi programi upravljanja obalnim područjima (MAP CAMPs)

U okviru UNEP/MAP-ova programa upravljanja obalnim područjima ([CAMPs](#)) PAP/RAC je zadužen za koordinaciju aktivnosti svih sastavnica UNEP/MAP-a, u suradnji s Koordinacijskom jedinicom smještenom u Ateni. U suradnji s ostalim UNEP/MAP-ovim centrima i odgovarajućim nacionalnim institucijama, u tijeku je provedba nove generacije CAMP-ova, čiji je cilj promidžba interakcije mora i kopna, kao i prekogranična suradnja.

CAMP Bosna i Hercegovina

Za CAMP Bosna i Hercegovina izrađen je nacrt Sporazuma u dogovoru s ostalim sastavnicama UNEP/MAP-a te je dostavljen nacionalnim vlastima, čiji se potpis još uvijek čeka. Zbog izbora održanih u listopadu prošle godine i promjena u vladi i administrativnim strukturama, proces usvajanja Sporazuma je usporen. Nadamo se da će dokument biti potpisan do kraja ove godina jer bi u protivnom moglo biti problema s budžetom za provedbu, kako za PAP/RAC tako i za druge uključene UNEP/MAP-ove sastavnice.

CAMP Albanija-Italija

Izrađena je studija provedivosti za područje obuhvata projekta, odnosno regiju Apulija u Italiji i županiju Vlora u Albaniji. Studija je dala pregled glavnih značajki područja obuhvata, uključujući geografski opis, hidrografiju i geomorfologiju, povijesno i kulturno naslijeđe, gospodarske aktivnosti, osnovne probleme vezane za okoliš, te institucionalni zakonski okvir. Predložene aktivnosti, za koje se drži da trebaju imati plansku koordinaciju, strukturirane su na tri razine: strateška, sektorska i operativna. Tako su raspoređeni i ciljevi projekta.

Strateški cilj je testirati prekograničnu suradnju na provedbi IUOP-a (primjenjujući Protokol o IUOP-u i EU Direktivu o prostornom planiranju mora - PPM) kroz aktivnosti kojima je cilj: smanjenje zagađenja; jačanje održivog turizma; pojačana zaštita prirodnih staništa i biološke raznolikosti.

Studija provedivosti potvrđena je na sastanku nacionalnih žarišnih točaka dvije zemlje sa predstavnicima PAP/RAC-a (Tirana, lipanj 2019.) i sredstva za provedbu projekta predložena su u budžet za 2020.-2021.

CAMP Cipar-Izrael

Izvorno je planirano da projekt obuhvati Cipar, Grčku i Izrael. U 2018.g. vlade tih triju zemalja potpisale su trilateralni sporazum o suradnji, no nakon nekog vremena Grčka je odustala, pa su ostali Cipar i Izrael. Početkom ove godine Ministarstvo poljoprivrede, ruralnog razvoja i okoliša Cipra i Ministarstvo zaštite okoliša Izraela izrazili su spremnost da se izradi studija provedivosti te su angažirana dva nacionalna stručnjaka da izrade studiju sa ciljem definiranja zone obuhvata CAMP projekta, procijene stanja okoliša u tom području, definiranja projektnih aktivnosti (nacionalnih i transnacionalnih), procijene mogućnost dugoročne održivosti projekta, te pregleda postojećih projekata u i između Cipra i Izraela. Studija će biti završena do kraja godine, a preliminarno se predviđa da bi projekt trebao:

- razviti shemu upravljanja na lokalnoj i općinskoj razini u skladu sa principima IUOP-a;
- testirati metodologiju analize međudnosa kopna i mora te razmijeniti znanja i iskustva dviju zemalja;
- izraditi izvještaje vezane za obalni deskriptor „promjena pokrova zemljišta“ za obje zemlje, kao podlogu za uključenje u službenu listu deskriptora UNEP/MAP-ova Integralnog programa monitoringa i procjene stanja okoliša;
- bilateralno koordinirati nacionalne obalne strategije, planove i programe.

Edukacijske i komunikacijske aktivnosti o IUOP-u

„MedOpen“

Na temelju pozitivnog lanjskog iskustva s tečajem organiziranim u suradnji sa Visokom školom za studije mora u Alžiru, ove je godine PAP/RAC organizirao zajednički napredni „[MedOpen](#)“ virtualni trening za studente Mastera 2 iz Obalnog upravljanja Fakulteta za znanost i tehnologiju iz Al Hoceime (Maroko) i studente dva različita Mastera 2 (Upravljanje okolišem i zagađenjem te Mastera iz biologije organizama, populacija i okoliša) Fakulteta za znanost iz Bizerte (Tunis). Tečaj je počeo 30. rujna i

završava 22. prosinca. Cilj tečaja je unapređenje znanja i vještina studenata iz područja IUOP-a te uspostava dijaloga između studenata i fakulteta u Maroku i Tunisu. Osim teoretskog dijela, koji uključuje diskusiju na virtualnoj platformi na temu svake od 12 lekcija, trening uključuje i praktični dio - simulacijsku igru (SI) koja se odnosi na dva obalna pilot područja: Nacionalni park Al Hoceima u Maroku i močvarno područje lagune Ghar El Melh u Tunisu. SI uključuje posjete pilot područjima i radionice organizirane za studente i dionike iz tih pilot područja, a s ciljem razmjene mišljenja na temu održivog razvoja. Na kraju SI svaka od dvije grupe polaznika treninga (iz Tunisa i iz Maroka) obvezna je izraditi zajedničko izvješće. Treća obvezna aktivnost za studente u okviru treninga je izrada završnog esej (individualno ili u grupama od 2-4 polaznika), uz primjenu znanja i vještina stečenih tijekom tečaja. Svi polaznici koji su sudjelovali u sve tri aktivnosti (diskusija, simulacijska igra i izrada završnog esej), te čija je aktivnost pozitivno ocijenjena od strane predavača, dobivaju PAP/RAC-ov certifikat o završenom tečaju.

Proslava „Dana obale“

Ove godine središnja regionalna proslava [Dana obale](#) organizirana je 25. rujna u „Thalassa“ muzeju u gradu Ayia Napa, Cipar, u suradnji s ciparskim Ministarstvom poljoprivrede, ruralnog razvoja i okoliša, poglavito Odjela za okoliš. Proslavi je prisustvovalo oko 60 učesnika, predstavnika nekoliko sredozemnih zemalja i predstavnika institucija i ostalih sastavnica civilnog društva Cipra. Pozdravne govore održali su: gđa Natasa Pilides, ministrica pomorstva; g. Costas Hadjipanayiotou, ravnatelj Odjela za okoliš Ministarstva poljoprivrede, ruralnog razvoja i okoliša; g. Yiannis Karousos, gradonačelnik Ayia Nape - grada-domaćina; g. Gaetano Leone, koordinator MAP-a, i gđa Željka Škaričić, ravnateljica PAP/RAC-a. Budući da je ovogodišnja proslava iskorištena za promociju strategije IUOP-a za Cipar za razdoblje od 2018. do 2030., moto proslave bio je „LET’S BE STRATEGIC“. Govornici su se dotakli važnih tema, kako za sam Cipar tako i za cijeli Mediteran, uključujući velike pritiske na obalna područja kroz naseljavanje i gospodarske aktivnosti, klimatske promjene te potrebu da se teži prema održivom razvoju i da se poduzmu mjere za ublažavanje posljedica klimatskih promjena. Naglašena je važnost Protokola o IUOP-u koji puža zakonski okvir, te prostornog planiranja mora (PPM).

Nakon pozdravnih govora proglašen je „Ambasador obale za 2019.“. Ove godine to je gđa Xenia I. Loizidou, koja je već 30 godina istraživač, međunarodni ekspert, volonter i aktivist na polju upravljanja obalnim područjima, morskog okoliša i dinamike, klimatskih promjena i strategija održivog razvoja. Radila je u više od 50 zemalja i obišla obale i mora cijelog svijeta. Primila je brojne međunarodne nagrade za svoj rad na polju zaštite obalnog i morskog okoliša. Autorica je više od 200 radova objavljenih u raznim stručnim publikacijama, međunarodnim konferencijama i tehničkim izvješćima. Godine 2015. postala je, kao prva Ciparska Grkinja, koordinatorica Odbora za ravnopravnost spolova u okviru mirovnih pregovora za Cipar. Gđa Loizidou izjavila je da je ponosna što je izabrana za Ambasadoricu obale za 2019. te da će se truditi tu titulu što bolje iskoristiti za promidžbu obale – koja je naš dom, te da je *Mare Nostrum* u opasnosti i traži hitnu akciju.

Drugi dio proslave bio je posvećen prezentacijama vezanim za glavnu ovogodišnju temu. Prva je bila gđa Škaričić s prezentacijom „IUOP I PPM u okviru Barcelonske konvencije“. Nakon nje je gđa Irene Constantinou predstavila politiku IOUP-a na Cipru, a gđa Athena Mourmouris detaljnije je prezentirala Nacionalnu strategiju za IUOP i Akcijski plan za Cipar.

Sljedeća točka programa odnosila se na iskustva drugih zemalja u izradi i primjeni Nacionalnih strategija za IUOP. Najprije su gđa Snježana Dominković Alavanja iz Ministarstva zaštite okoliša i energetike i gđa Vesna Marohnić Kuzmanović iz Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja predstavile iskustvo Hrvatske u izradi Strategije, koja je jedinstvena po tome što su u jednom dokumentu objedinjene odredbe Protokola o IUOP-u i Okvirne direktive o pomorskoj strategiji. Iskustvo Libanona predstavio je g. Adel Yacoub i tamošnjeg Ministarstva okoliša. Predočio je viziju obale kakvu žele i objasnio kako vide Nacionalnu strategiju o IUOP-u kao sredstvo za postizanje željenih ciljeva.

U popodnevnim satima za učesnike je organiziran posjet Informativnom i edukacijskom centru za okoliš u park-šumi Kavog-Grekog, a nakon toga plovidba brodom duž obale Ayia Nape.

Proslava „Dana obale“ obilježena je i u Splitu, i to ciklusom radionica za djecu koje su održane od samog „Dana obale“ 25. rujna do kraja studenog pod nazivom „Zagrli more srijedom“ u Gradskoj knjižnici Marka Marulića u Splitu. Kroz 10 radionica djeca su, pod vodstvom profesora filozofije koji se bave poticanjem kritičkog razmišljanja kod djece, te uz gostovanje geografa, morskog biologa, prostornog planera i PAP/RAC-ove predstavnice, raspravljala o važnosti zaštite mora i obala, upoznala su se s ciljevima održivog razvoja te promišljala o načinima na koji isti mogu biti ostvareni. Djeca su odlučila osmisliti idealnu zemlju koju su nazvali „Ekotopija“ te su tijekom radionica promišljali o različitim dimenzijama života u toj idealnoj zemlji. Za kraj, djeca su zaključila da s posljednjim ciljem održivog razvoja, „Partnerstvom do cilja“, svi okolišni a i ostali problemi našeg planeta mogu biti riješeni.

Format za izvješćivanje o primjeni Protokola o IUOP-u

Prema članku 26 Barcelonske konvencije, ugovorne stranke imaju obvezu izvješćivanja o pravnim, administrativnim i drugim mjerama poduzetim u cilju primjene Barcelonske konvencije i pripadajućih Protokola, te preporuka usvojenih na sastancima ugovornih stranaka. Kako bi se zemljama olakšalo podnošenje izvješća vezanih za provedbu IUOP Protokola, razrađen je on-line upitnik, a PAP/RAC pruža punu tehničku i administrativnu podršku.

U 2019. g. Malta je ratificirala Protokol te je time i preuzela obvezu izvješćivanja.

Ostali projekti vezani za primjenu Protokola o IUOP-u

Projekt ADRIADAPT

„Adriadapt“ – informacijska platforma o otpornosti na klimatske promjene za jadranske lokalne zajednice, je Interreg CBC Italija-Hrvatska projekt čija je provedba započela 1. siječnja 2019. PAP/RAC je partner u projektu, a vodeći partner je Centar za klimatske promjene CMCC iz Italije. Iz Hrvatske još sudjeluju Šibensko-kninska županija, Grad Vodice, DHMZ i udruga DOOR. Iz Italije sudjeluje nekoliko gradova te Fakultet arhitekture i urbanizma iz Venecije.

Cilj projekta je uspostaviti Internet platformu s informacijama za podršku jadranskim gradovima u jačanju otpornosti na klimatske promjene. Tijekom ove godine PAP/RAC je pripremio upitnik za jadranske gradove o zabilježenim utjecajima klimatskih promjena i aktivnostima poduzetim za prilagodbu. Upitnik je udruga DOOR pripremila u Internet formatu, te distribuirala putem Zajednice općina i gradova. PAP/RAC je direktno, elektronskom poštom, upitnik distribuirao najvećim obalnim gradovima. Isti upitnik preveden je i na talijanski te je distribuiran talijanskim gradovima.

Tijekom 2019. PAP/RAC je pripremio i nacrt smjernica za uključanje mjera prilagodbe na klimatske promjene u upravljanje obalama, te radi na nacrtu smjernica za jačanje otpornosti obalnih područja jadranskih gradova. Osim toga, pripremljena je i lista opcija prilagodbe na klimatske promjene u obalnim područjima za Internet platformu.

Predstavnici PAP/RAC-a sudjelovali su na dva projektna sastanka u Veneciji, na dva sastanka Upravnog vijeća, te su u Splitu organizirana dva sastanka: jedan za lokalne potencijalne korisnike i partnere i jedan za izradu projektnih smjernica. Uspostavljena je suradnja sa EU Erasmus projektom „Memud“, kojega provodi Fakultet građevine, arhitekture i geodezije u Splitu, te su održana 2 predavanja za studente ovog Fakulteta kao i za Erasmus studente Sveučilišta u Beču i Veneciji, koji su boravili u Splitu.

„Adriadapt“ se povezao i s EU projektima ASTERIS, čiji je partner u Splitu Institut za melioraciju i krš, te s projektom I-STORMS čiji je partner Pomorski meteorološki centar Split. Predstavnik PAP/RAC-a

sudjelovala je na projektnom sastanku ASTERIS-a te osigurala sudjelovanje talijanskih partnera ASTERIS-a na sastancima talijanskih partnera „Adriadapt“-a. U okviru projekta, ŠKŽ treba izraditi podloge za prostorno planiranje mora u segmentu prilagodbe na klimatske promjene, pri čemu PAP/RAC pruža stručnu pomoć: angažirao je stručnjake za ovaj zadatak te je izrada podloga u tijeku. Ponuđena je podrška i gradu Vodice za pripremu njihovog plana prilagodbe na klimatske promjene.

Projekt CO-EVOLVE

InterregMed projekt „Promicanje ko-evolucije ljudskih aktivnosti i prirodnih sustava u cilju razvitka održivog obalnog i morskog turizma („[CO-EVOLVE](#)“) započeo je 1. studenog 2016. Kao partner u projektu, tijekom 2019.g. PAP/RAC je izradio dva dokumenta: „Koordinacijski plan za radni paket 5 o prenosivosti rezultata projekta na nacionalnu/regionalnu razinu i na razinu Mediterana“ i „Plan prenosivosti na razini Mediterana“ kojim se šire rezultati projekta (proces, tehnike, alati, metode) u zemlje Mediterana koje nisu bile uključene u projekt. Osim toga, izrađen je i informativni sažetak, tzv. „Znanstvena brošura“, koja obuhvaća pregled svih projektnih rezultata.

Predstavnici Centra sudjelovali su u radu dva sastanka Upravnog vijeća projekta. Prvi je održan u Montpellieru, u Francuskoj, 9.-10. travnja, gdje je predstavljen koordinacijski plan kao i struktura plana prenosivosti na razini Mediterana, a drugi u Kavali, Grčka, gdje je predstavljen finalni nacrt Plana prenosivosti, a istovremeno održana je i finalna konferencija. Projekt je uspješno zaključen krajem studenog.

PAP/RAC je pružio podršku Javnoj ustanovi RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije u izradi njihovog projektnog dokumenta plan IUOP-a za Kaštela. Osim toga, predstavnici Centra sudjelovali su na radnim sastancima u Kaštelima i na završnoj konferenciji „*Management of coastal areas in the Adriatic Croatian region*“ 21.10. u Kaštel Lukšiću.

Projekt PORTODIMARE

Interreg ADRION projekt [PORTODIMARE](#) ima za cilj stvaranje zajedničke platforme (Geoportala) u svrhu podrške donošenju odluka usmjerenih na obalna i morska područja jadransko-jonske regije (odobren u veljači 2018.). PAP/RAC je koordinator aktivnosti koje se odnose na testiranje Geoportala i alata koji su njegov sastavni dio i omogućuju pripremu stručnih podloga i analiza za prostorno planiranje mora.

U Splitu je 22.-23. listopada održana prva radionica za sve partnere, na kojoj je prezentiran Geoportal i njegovi pojedinačni alati, radilo se u grupama s partnerima koji će iste testirati na pilot-područjima i prezentiran je proces prostornog planiranja mora, kako bi partneri razumjeli svrhu i mjesto pojedinačnih analiza kroz korake procesa.

Projekt Fondacije MAVA

PAP/RAC je partner u pet projekata o degradaciji obalnih močvarnih područja zbog izgradnje na obali i utjecaja voda (u mediteranskom bazenu), i to: (1) *Governance* i učešće dionika; (2) Projekt zaštite delte rijeke Bojane; (3) Zaštita i održivi razvitak obalnog močvarnog područja velike ekološke vrijednosti – slučaj Ghar El Melh; (4) Promotivna kampanja o močvarnim područjima; i (5) Integralno upravljanje obalnim i morskim staništima zaljeva Oristana (Maristanis).

Aktivnosti u projektu su ove godine bile u punom zamahu:

- Održana su dva ekspertna sastanka za pripremu priručnika o *Governance* obalnih močvarnih područja i dovršen je priručnik na tu temu. Trenutno je u fazi editiranja i dizajniranja, a bit će dostupan u on-line verziji. Krenulo je i prevođenje priručnika na francuski jezik.

- Projekt zaštite delte rijeke Bune: Završene su socio-ekonomske studije sa naglaskom na mogućnostima za razvoj održivog turizma. Na njihovoj osnovi određena su prioritetna područja (eko-turizam, održivo ribarstvo, poljoprivreda i seoski turizam, obnavljanje staništa) i dogovoren je okvir za pružanje financijske pomoći konkretnim projektima na terenu. Proveden je natječaj za prikupljanje projektnih prijedloga kao i odabir projekta koji će se financirati kroz MAVA „Small grant scheme“.
- Kao dio projekta GEMWET, PAP/RAC podupire lokalna i nacionalna tijela u provedbi integriranog pristupa upravljanju resursima u obalnom močvarnom području u Ghar El Melh u Tunisu. Kroz niz radionica, Centar je podržao provedbu inovativnog načina upravljanja baziranog u općini Ghar El Melh, u kontekstu decentralizacije u Tunisu, gdje lokalni sudionici postupno postaju akteri u zaštiti i valorizaciji prirodnih resursa. Taj proces popraćen je: analizom sadašnjeg znanja o resursima, prijetnjama i razvojnim mogućnostima područja; analizom turističkog opterećenja obalnog područja; on-line tečajem „MedOpen“ za Fakultet znanosti u Bizerti (više o tome pod „MedOpen“); organizacijom Dana obale.
- Proveden je niz aktivnost usmjerenih na promjenu politika, osobito na promociji i širenju informacija o važnosti močvarnih područja. Unose se zadnji komentari na strategiju za komunikaciju i informiranje za koju je оформljena posebna grupa, u kojoj sudjeluje naš Centar. Ta grupa održava redovite Skype konferencije, osmislila je vizualni identitet projekta i redovito izdaje svoj bilten, a fizički se sastala za vrijeme sastanka „Governance“ grupe u Ulcinju, Crna Gora, početkom lipnja.
- Integralno upravljanje obalnim i morskim staništima zaljeva Oristana (Maristanis): PAP/RAC surađuje na temama vezanim za „governance“ i prijedlozima za zajedničko upravljanje obalnih laguna i močvarnih područja modelom „Bay Contract“, ugovorom svih administrativnih jedinica – općina o očuvanju i razvoju močvarnih staništa s ciljem da se proglase kao park prirode.
- PAP/RAC je sudjelovao i na sastanku Upravnog vijeća projekta u Ulcinju, 4.-6. lipnja i u pripremi evaluacije projekta.
- Konačno, PAP/RAC je podržao organizaciju lokalnih proslava „Dana obale“ u 3 projektna pilot područja: Ghar El Melh u Tunisu, Oristano na Sardiniji, Italija, i u Velipoje pored Skadra u Albaniji. Sva tri događaja su provedena vrlo uspješno i imala su veliki odjek u lokalnoj zajednici.

UNEP/MAP-ov INTEGRALNI PROGRAM MONITORINGA I PROCJENE STANJA OKOLIŠA (IMAP)

IMAP je integralni program monitoringa i procjene stanja okoliša na Mediteranu, u okviru kojega PAP/RAC sudjeluje u izradi nacionalnih programa monitoringa obale i hidrografije, i to putem nadogradnje i uključivanja odgovarajućih IMAP pokazatelja (Common Indicators – CI), interakcija i procesa. U 2019. aktivnosti su bile u punom zamahu: dovršeni su Rječnik podataka (Data Dictionary – D.D.) i Standardi podataka (Data Standards – DS) za CI 15 i 16, te je izrađena alternativna verzija informativnog sažetka o evaluaciji pokazatelja CI 15 o hidrografiji. Također je napravljena manja revizija informativnog sažetka o evaluaciji pokazatelja CI 16 i pripremljen informatički sažetak za CI 25 (Promjene u pokrovu). Dokumenti su predstavljani na sastanku COR MON u Rimu 21.-22. svibnja, kao i na IMAP koordinacijskoj grupi u Ateni 9. rujna. Dokumenti su usvojeni bez komentara.

CI 16 je u fazi testiranja i završen je monitoring u Sloveniji i u Istri, a Primorsko-goranska županija je u fazi izrade izvještaja. Za CI 25 u tijeku su dogovori za korištenje podataka Europske agencije za okoliš, kako bi prikupili podatke za pripremu Izvještaja o stanju okoliša (QSR 2023) kako za EU članice i četiri pridružene članice EmodNET-a, tako i za neke zemlje s juga Mediterana. Za potrebe COP21, sudjelovali smo u pripremi postera i prezentacija, u suradnji s drugim projektnim partnerima i nacionalnim ekspertima.

Projekt GEF Adriatic

Projekt GEF Adriatic, punog naziva „Primjena ekosustavnog pristupa na Jadranu kroz prostorno planiranje mora“, financiran je od strane UNEP-ova Globalnog fonda za okoliš. Tijekom 2019. godine, u suradnji s nacionalnim i međunarodnim stručnjacima, izrađivani su nacionalni programi praćenja stanja morskog okoliša za Albaniju i Crnu Goru. Tijekom tog procesa, organizirana je serija konzultacijskih sastanaka, koji su istovremeno bili i tečajevi za jačanje kapaciteta nacionalnih stručnjaka. Proveden je i međunarodni natječaj za provedbu istraživanja mora Crne Gore o stanju biološke raznolikosti, eutrofikacije, hidrografskih karakteristika i kontaminirajućih materija. Na natječaju je izabran konzorcij dvije crnogorske institucije (Institut za biologiju mora, kao nositelj, i Centar za ekotoksikološka ispitivanja) te jedna hrvatska institucija (Institut za oceanografiju i ribarstvo). Istraživanje je odrađeno tijekom rujna i listopada, a konačno izvješće bit će napravljeno do kraja prosinca. U sklopu projekta izrađuje se i plan namjene mora Crne Gore. S tim u vezi, tijekom 2019. godine radilo se na pripremnim materijalima (Scoping Report) te prikupljanju prostornih podataka, prvenstveno kroz komunikaciju s relevantnim nacionalnim institucijama.

Dodatna aktivnost, financirana iz budžeta UNEP/MAP-a, je izrada dokumenta o [suradnji zemalja jadransko-jonske sub-regije na projektima i inicijativama vezanim uz prostorno planiranje mora](#). Tijekom procesa izrade dokumenta, u 2019. godini je održan jedan konzultacijski i jedan tehnički sastanak. Završni sastanak, kad će se prezentirati konačna radna verzija dokumenta, planiran je za 18. prosinca.

PROSTORNO PLANIRANJE MORA

Prostorno planiranje mora (PPM) postaje sve značajnija aktivnost PAP/RAC-a. Na temelju Konceptualnog okvira za PPM na Mediteranu, izrađenog u usvojenog u prethodnom dvogodištu UNEP/MAP-a, iskustava u projektima [SUPREME](#) i [SIMWESTMED](#) te uspostavljene suradnje s UNESCO-om na provođenju programa [MSPGlobal](#), 9. i 10. travnja je u Zagrebu održan [regionalni seminar za provođenje PPM-a na Mediteranu](#). Na seminaru su sudjelovali predstavnici 16 zemalja regije, kao i nekih regionalnih i međunarodnih institucija.

Projekt Pharos4MPAs

Interreg projekt [Pharos4MPAs](#), pokrenut prošle godine, ima za cilj poboljšati učinkovitost upravljanja mediteranskim zaštićenim morskim područjima. PAP/RAC je jedan od partnera u projektu i koordinira WP „Kruzeri i turistički brodovi vs zaštićena morska područja“. U 2019. godini dovršeni su svi dokumenti („Capitalisation baseline Report“, „Recommendations Report“, „Policy Brief“) i predstavljeni su na nekoliko međunarodnih sastanaka. Za 12. prosinca predviđeno je sudjelovanje PAP/RAC-a na predstavljanju rezultata projekta na radionici koju WWF Adria organizira u Zagrebu za hrvatske dionike.

SUDJELOVANJE U AKTIVNOSTIMA OSTALIH MEDITERANSKIH ORGANIZACIJA

Neke od najvažnijih inicijativa u kojima se PAP/RAC sudjelovao tijekom 2019. godine su:

- Na poziv „Future Ocean Alliance“ (FOA) PAP/RAC je sudjelovao i na proslavi „EU Maritime Day“ u svibnju u Lisabonu, i to s prezentacijom IUOP Protokola kao alata za prilagodbu na klimatske promjene. Ova prezentacija prikazana je u okviru sesije „Prilagodba za 1.5C globalnog zagrijavanja oceana i obala: Hitna akcija“. Na konferenciji je prisustvovalo više od 1000 učesnika.
- Pružio je pomoć sestrinskoj organizaciji „Plavi plan“ u pripremi Izvještaja o stanju okoliša i razvoja, i to kroz sudjelovanje na sastancima Upravnog odbora, kroz pomoć pri osiguranju

dobrovoljnog angažmana svojih stalnih suradnika, te kroz pripremu nekoliko potpoglavlja u poglavlju o obalama.

- Pružio je pomoć Mediteranskoj komisiji za održivi razvoj u drugom krugu dodjele nagrade „Istanbul Mediterranean Friendly City Award“. PAP/RAC-ova predstavnica sudjelovala je u ocjeni pristiglih prijava, te u odabiru pobjedničkog kandidata.
- Predstavnica PAP/RAC-a u rujnu je sudjelovala na radionici LabexMED u Marseju, u organizaciji sveučilišta Aix-Marseille pod kojim 16 interdisciplinarnih istraživačkih jedinica radi na jačanju novih globalnih partnerstva. Na radionici pod nazivom „Mediteransko more i klimatske promjene: zajednički izazovi i zajednička rješenja“ PAP/RAC je predstavio svoj uvid u izazove kojima su izložene mediteranske obale i more, te predstavio svoja iskustva u prilagodbi na klimatske promjene, ali i iskustva vezana za prostorno planiranje mora kao alata za uspješno djelovanje morskih zaštićenih područja. Radionica je okončana zajedničkim zaključcima za buduće djelovanje, te s javnom konferencijom o čudu među ekosistemima – livadama Posidonije.